

Að lesa og skrifa list er góð
læri það sem flestir.
Þeir eru haldnir heims af þjóð
höfðingjarnir mestir.

Ók. höfundur

**Læsisstefna Austur- Húnavatnssýslu
og Húnaþings vestra
2022**

Höfundarréttur © 2022 Félags- og skólaþjónusta A-Hún.
Öll réttindi áskilin
Mynd á forsíðu er eftir Pétur Snæ Sæmundsson
Aðrar myndir eru fengnar úr skólum á svæðinu

Félags- og skólaþjónusta A-Hún
Flúðabakka 2
540 Blönduósi

Sími: 455 4174

Formáli

Á fundi skólastjórnenda í Austur-Húnavatnssýslu og Húnaþingi vestra haustið 2014, var ákveðið að vinna að sameiginlegri læsisstefnu fyrir sýslurnar. Hver skóli skipaði fulltrúa í sameiginlegt læsisteymi skólanna og jafnframt var myndað teymi innan hvers skóla. Lögð var áhersla á að sem flestir kæmu að gerð stefnunnar. Víða var leitað eftir ráðgjöf og komu læsiráðgjafar Menntamálastofnunar meðal annars með góðar ábendingar. Haustið 2017 hófst innleiðing stefnunnar. Stefnan var endurskoðuð vorið 2022.

Markmið sameiginlegrar læsisstefnu Austur-Húnavatnssýslu og Húnaþings vestra er að samræma kennsluhætti, námsmat og markmið í læsiskennslu á svæðinu.

Læsisstefnan er aðgengileg á heimasíðum skólanna.

Fulltrúar í læsisteyminu 2022 voru:

Halla María Þórðardóttir, Höfðaskóla

Lára Helga Jónsdóttir, Grunnskóla Húnaþings vestra

Magdalena Berglind Björnsdóttir, Blönduskóla

Magdalena Margrét Einarsdóttir, Húnavallaskóla

Sara Ólafsdóttir, Grunnskóla Húnaþings vestra

Þórdís Hauksdóttir, fræðslustjóri Austur-Húnavatnssýslu

Fræðilegur texti unnin af Sonju Dröfn Helgadóttur

Efnisyfirlit

Mikilvægi læsis	6
Samstarf við heimili.....	7
Samstarf leik- og grunnskóla.....	8
Læsi.....	9
Kennsluaðferðir	12
Byrjendalæsi.....	12
Hljóðaaðferð.....	13
Leikur að læra	14
Orð af orði	15
Gagnvirkur lestur	15
Krossglíma	16
KVL aðferðin.....	17
Orð dagsins	17
Orðhlutavinna	18
Hugræn kortagerð	18
Yndislestur	19
PALS og K-PALS	19
PALS	19
K-PALS	20
Lestrartengd verkefni	21
Framsagnarkeppni grunnskólanna í Húnavatnsþingi.....	21
Lestrarömmur og - afar	21
Lestrarsprettur.....	21
Lesið á aðventu	21
Fágæti og furðuverk.....	22
Skemmtanir	22
Skipulag lestrar heima og í skóla	23
Lestur í 1. bekk.....	23
Lestur í 2. – 7. bekk.....	24
Lestur í 8. – 10. bekk.....	25

Námsmat	26
Orðarún	26
Lesferill	26
Lesfimiviðmið Menntamálastofnunar	27
Lesfimi 27	
Lesfimiviðmið.....	27
Hliðarpróf.....	28
Markmiðssetning.....	29
Greiningar og inngríp	33
Skipulag sérkennslu.....	34
Nemendur með íslensku sem annað tungumál	35
Heimildaskrá.....	36

Mikilvægi læsis

Samkvæmt Aðalnámskrá grunnskóla, almennum hluta (2013, bls. 31-32) er grunnskólum skylt að mennta öll börn á árangursríkan hátt. Markmið grunnskólans er tvíþætt, annars vegar almenn menntun sem stuðlar að alhliða þroska nemenda og virkri þátttöku þeirra í lýðræðisþjóðfélagi og hins vegar að búa nemendur undir þátttöku þeirra í atvinnulífinu og frekara nám.

Læsi er einn af grunnþáttum menntunar. Samkvæmt Aðalnámskrá (2013, bls. 19) er meginmarkmið læsis að nemendur skapi merkingu og bregðist á persónulegan og skapandi hátt við því sem þeir lesa, með hjálp þeirra miðla og tækni sem völ er á. Með læsisstefnunni er lögð áhersla á að rækta læsi í víðum skilningi, þannig að nemendur geti frá upphafi skólagöngu notið lestrar bæði sér til gagns og gamans. Þeir geti nýtt sér margvíslega miðla í þekkingarleit og úrvinnslu, lesið úr myndritum á ýmsu formi, myndað sér skoðanir út frá lesnu efni og tjáð sig í ræðu og riti á fjölbreyttan hátt.

Læsi höfðar til þess að hver einstaklingur hafi hæfni til að skynja og skilja umhverfi sitt og samfélag á gagnrýninn hátt og taka þátt í að móta það.

Hefðbundið læsi tengist kunnáttu og færni sem fólk þarfnast til þess að geta fært hugsun sína í letur og skilið prentaðan texta. Læsi í víðum skilningi vísar hins vegar til þess að nemendur nái tökum á ýmsum táknerfum og miðlum. Þannig felur læsi á tölur í sér hæfni til að lesa úr, tjá sig um og nýta sér til gagns tölulegar upplýsingar. Læsi á upplýsingar nýtist á öllum sviðum náms þar sem mikilvægt er að allir geti aflað gagna, flokkað, unnið úr, notað og miðlað upplýsingum á gagnrýninn og skapandi hátt. Læsi á fjölmiðla gerir nemendum kleift að greina upplýsingar ólíkra miðla svo þeir geti sjálfir lagt gagnrýnið mat á þær (Menntamálaráðuneytið, e.d.).

Samstarf við heimili

Árangursríkt skólastarf byggir ekki síst á góðu samstarfi heimila og skóla. Skólasamfélagið er byggt á þremur þáttum; starfsfólki skólans, nemendum og aðstandendum þeirra. Þessir hópar þurfa allir að vinna vel saman svo að góður skólabragur náist. Samkvæmt 19. gr. grunnskólalaga bera foreldrar ábyrgð á námi barna sinna og er skylt að fylgjast með námsframvindu þeirra (Lög um grunnskóla, 2016). Gott samstarf milli heimilis og skóla, virk hlutdeild og þátttaka foreldra í námi og starfi barna sinna er ein af grunnforsendum þess að foreldrar geti axlað þá ábyrgð sem þeim ber. Foreldrar bera einnig ábyrgð á að börn þeirra sinni heimanámi og að frístundastarf, sem og annað starf utan skóla, komi ekki niður á náminu (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013, bls. 45, 71-72).

Áhersla er lögð á gott samstarf. Virkt og gagnkvæmt upplýsingaflæði eflir traust á milli foreldra og starfsfólks skóla. Aukin hlutdeild foreldra stuðlar að bættum námsárangri og betri líðan barna.

Kennsla og þjálfun í læsi verður að vera samvinnuverkefni heimila og skóla. Foreldrar og aðstandendur leggja grunn að lestraráhuga barna með umræðum og lestri. Hlutverk foreldra er mjög mikilvægt í lestrarnámi, þar sem lestrarþjálfun fer fram heima fyrir eftir að lestraraðferðir hafa verið lagðar inn í skóla. Gera þarf ráð fyrir lestrarstund barns og fullorðins á hverjum degi alla grunnskólagönguna.

Lestrarkunnátta er lykill að því að afla sér þekkingar og er undirstaða alls náms. Afar mikilvægt er að börn nái góðu valdi á lestri á fyrstu námsárum sínum. Því er ljóst að miklu skiptir að vel sé að málum staðið við lestrarþjálfun. Það er skólans að styðja foreldra og benda þeim á fjölbreyttar leiðir til lestrarþjálfunar. Heimalestur felst ekki eingöngu í að sitja og hlusta reglulega á barnið lesa, heldur er líka mikilvægt að foreldrar vekji athygli barna sinna á fjölbreyttum bókmenntum, lesi með börnum sínum og fyrir þau, ræði innihald texta og séu almennt góðar fyrirmyndir á lestrarsviðinu.

Nokkur atriði sem vert er að hafa í huga varðandi nám og kennslu í lestri:

- Á meðan börn eru að ná tókum á lestri er endurtekning á sama viðfangsefni oft þörf eða jafnvel brýn.
- Til að ná góðum árangri þurfa börn að lesa daglega, bæði í skóla og heima.
- Börn verða að fá stuðning og viðurkenningu á því sem þau eru að gera og því eiga fullorðnir að sýna lestrarnáminu áhuga og sitja með þeim og leiðbeina við lesturinn.
- Mikilvægt er að börn fái lestexta og verkefni í samræmi við getu sína á hverjum tíma.
- Þegar börn hafa náð tókum á lestri er mikilvægt að styðja þau í að viðhalda honum og bæta færni sína með því að hvetja þau til að lesa og aðstoða þau við að velja lesefni við hæfi.
- Hvetja þarf börn til að lesa í sumar-, jóla- og páskafríum til að tapa ekki niður lestrarfærninni.

Samstarf leik- og grunnskóla

Í Aðalnámskrám leik- og grunnskóla kemur fram að skylt er að koma á gagnvirku samstarfi skólastiganna, m.a. til að auðvelda færslu nemenda milli þeirra. Við upphaf grunnskólagöngu þarf að byggja á fyrra námi nemenda og reynslu þeirra úr leikskóla. Samræða þarf að eiga sér stað milli leik- og grunnskóla þar sem markmiðið er að samfella sé í námi elstu barna leikskóla og 1. bekkjar grunnskóla. Upplýsingar um niðurstöður prófa og skimana í skólunum eiga að vera aðgengilegar á báðum skólastigum. Niðurstöður skimana úr leikskóla nýtast til að ferli til úrbóta geti hafist þegar í upphafi grunnskólanáms, sé þess þörf. Niðurstöðum skal skilað fyrir lok maí. Niðurstöðum úr *Lesferli* er skilað til leikskóla um leið og fyrstu niðurstöður liggja fyrir, til að þeir geti metið starf sitt.

Læsi

Samkvæmt Aðalnámskrá grunnskóla er traust kunnátta í móðurmáli einn af grunnþáttum menntunar og ein af forsendum þátttöku í samfélagi (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013, bls. 97). Læsi er sú tenging sem einstaklingur hefur við ritmál. Það er alls staðar í umhverfi okkar og því er lestur grundvallarfærni sem talin er nauðsynleg. Mikilvægi fjölbreyttrar lestrarhæfni verður sífelld sýnilegri í fjölbreytileika nútíma samfélags (Eurydice, 2011, bls. 7). Læsi fjallar því um fleira en að lesa og skrifa, það fjallar um það hvernig við eigum samskipti hvert við annað. Það fjallar um félagsfærni og sambönd, um þekkingu, tungumál og menningu. Læsi á sér alls staðar stað og er óaðskiljanlegt frá annarri notkun tungumálsins.

Læsi snýst í grunninn um að tengja orðin við lífið, okkar upplifun og reynslu. Læsi felur m.a. í sér hæfnina að breyta bókstöfum í hljóð, tengja hljóðin saman í orð, nota orðin til að útbúa málsgreinar, efnisgreinar, kafla og bækur. Samhliða því þarf getan til að ráða í merkingar og hugsun ritmálsins að vera til staðar (Stefán Jökulsson, 2012, bls. 6). Læsi er alhliða hæfni til að skilja, nota og endurspegla ritmál til að öðlast persónulega og félagslega ánægju (Eurydice, 2011, bls. 7).

Lestarfærni er samspil umskráningar á hljóðum í tákni og skilnings á máli. Sá sem les þarf að þekkja tungumál, geta tengt saman stafi og hljóð og raðað saman í orð. Lestur krefst þess að sá sem les geti spáð fyrir um innihald texta og þekki uppbyggingu setninga, merkingu orða og merkingu þess sem lesið er (Ásthildur Snorradóttir og Sigurlaug Jónsdóttir, 2000, bls. 39; Brown, 2001, bls. 27). Lesskilningur er gagnvirkt ferli sem felur í sér að lesari hafi góðan orðaforða, hafi skilning á því sem lesið er og geti tengt textann eigin reynslu (NRP, 2000, bls. 13-14).

Þrátt fyrir að grunnþættir læsis séu hæfni til að lesa hið ritaða mál og færa hugsun sína í letur, þá hafa aðrir þættir einnig áhrif. Þá er ekki síst horft til þess að læsi sé merkingarsköpun sem tekur mið af reynsluheimi þess sem skapar. Læsi er því háð samvinnu og samtali og þannig geta tveir einstaklingar skilið sama textann á gjörólíkan hátt. Segja má að meginmarkmið læsis sé að virkja nemendur í að umskapa og umskrifa heiminn, skapa eigin merkingu og skilning á því sem þeir lesa (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013, bls. 18-19).

Ekki er hægt að horfa fram hjá því að læsi kemur alls staðar við sögu og er háð því samfélagi sem einstaklingur er í, á hverjum tíma. Læsi þróast ekki einungis í skóla heldur í mun víðara samhengi (Perry, 2012, bls. 66). Þegar litið er á læsi sem félagslegt fyrirbæri er horft til þess hvað einstaklingur gerir með lestur, ritun og texta í raun og hvernig hann nýtir lesturinn. Með læsi er ekki einvörðungu átt við hljóð sem umbreytast í orð og stafi á blaði, heldur getur læsi verið sýnilegt á marga aðra vegu. Læsi getur eingöngu verið merkingarbært þegar það tengist reynsluheimi, forþekkingu og umhverfi lesara. Annars er læsi dautt orð á prenti (Perry, 2012, bls. 54, 58-59, 60).

Jákvæð sjálfsmynd nemenda er mjög mikilvæg í námi. Nemandi sem hefur góða sjálfsmynd er líklegri til að ná árangri. Kennari þarf því að haga verkefnum á þann hátt að nemandi ráði vel við þau og byggi upp jákvæða sjálfsmynd og sjálfstraust (Reid, G. 2005, bls. 11). Niðurstöður rannsókna segja að eftir því sem nemendur lesa meira, verði þeir betri lesarar og þeim mun meiri líkur eru þá á auknu sjálfstrausti. Einnig hafa rannsóknir sýnt að engin ein kennsluaðferð skilar öllum nemendum árangri (Rog, 2003, bls. 5). Kennari þarf að vera tilbúinn að vinna með þessa þætti í tengslum við læsiskennslu, efla sjálfsmyndina og sjálfstraustið, auk þess að nota fjölbreyttar kennsluaðferðir til að mæta öllum nemendum. Læsi er færnin til að nota tungumálið á fjölbreyttan hátt; við lestur, ritun, hlustun, tal, sýn á hluti og að hugsa á gagnrýnan hátt (Ontario Education, 2004 bls. 5).

Til að geta lesið sér til gagns og orðið læs í víðum skilningi þarf að byggja upp góðan grunn í lestri. Nemendur hefja nám í lestri strax við upphaf skólagöngu og þegar ákveðinni færni er náð hefst hinn eiginlegi lestur. Til að ná góðri lestrarfærni og góðum leshraða þarf að þjálf sig jafnt og þétt. Æfingin skapar meistarann á þar vel við. Því er mikilvægt að nemendur lesi ekki einungis í skólanum heldur einnig heima fyrir foreldra eða forráðamenn. Þannig geta foreldrar einnig fylgst vel með framförum barna sinna og stutt við lestrarnám þeirra. Á fyrstu árum grunnskólans er þetta afar mikilvægur þáttur, því lestur er grunnur alls náms. Góð samvinna heimilis og skóla í lestrarkennslu nemenda er því lykilatriði í námi barna.

Kennsluaðferðir

Grunnskólar á svæðinu leitast við að nota fjölbreyttar kennsluaðferðir til að mæta hverjum og einum nemanda á hans forsendum. Mismunandi aðferðir eru notaðar innan hvers skóla en hér að neðan er umfjöllun um þær aðferðir.

Lestrarþjálfun er föst í stundatöflu, ein kennslustund á dag, þar sem nemendur fá víðtæka þjálfun í lestri, lestraraðferðum, lesskilningsaðferðum sem og hlustun. Lestrarþjálfunin getur verið samþætt öðrum námsgreinum. Þessum tíma er varið til að þjálfra aðferðir eða innleiða nýjar.

Byrjendalæsi

Byrjendalæsi er samvirk kennsluaðferð sem byggir á þróunarvinnu Rósu Eggertsdóttur. Byrjendalæsi er skipt í þrjá meginþætti: inntak texta, tæknilega þætti lestrarnáms og enduruppbyggingu texta, auk þess sem áhersla er lögð á stigskiptan stuðning í kennslunni (Rósa Eggertsdóttir, 2008, bls. 4; Rósa Eggertsdóttir, 2009, bls. 35).

Í fyrsta þrepi Byrjendalæsis:

- er lögð áhersla á inntak texta.
- les kennari gæðatexta fyrir nemendur.
- er lögð áhersla á umræður um efnið, merkingu og orðasambönd.

Í öðru þrepi Byrjendalæsis:

- er lögð áhersla á tæknilega þætti lestrarnáms eins og hljóðvitund, stafagerð, samband stafs og hljóðs, leshraða og nákvæmni.
- er unnið með lykilorð.

Í þriðja þrepi Byrjendalæsis:

- er unnið með enduruppbyggingu textans, t.d. með ritun, leikrænni tjáningu, teikningum og/eða tónverki (Rósa Eggertsdóttir, 2008, bls. 4-5; Rósa Eggertsdóttir, 2009, bls. 39-40).

Í stigskiptum stuðningi vinna nemendur verkefni sem eru aðeins fyrir ofan þeirra getu og hlutverk kennara er að auka og viðhalda áhuga nemenda, auka val þeirra, leggja áherslu á aðalatriði, koma í veg fyrir að vinnan verði leiðigjörn og koma með viðbrögð við því sem nemendur gera (Harrison, 2004, bls. 93-94; Morrow, 2001, bls. 107). Byrjendalæsi er byggt á því að móðurmálskennsla sé heildstæð og flétti saman lestur, tal, hlustun og ritun í eina heild. Gengið er út frá því að nemendur læri á misjöfnum hraða og reynt er að mæta þeim hvar sem þeir eru staddir hverju sinni.

Byrjendalæsi hentar bæði til einstaklings- og hópkenndu, vegna þeirra fjölbreyttu aðferða sem notaðar eru.

Hljóðaaðferð

Hljóðaaðferð (e. phonics) er samtengjandi aðferð þar sem gengið er út frá minnstu einingum ritmálsins. Nemendur byrja á því að læra hljóð og heiti bókstafanna og tengja stafina og hljóðin stærri einingum. Samtengjandi aðferðir leggja áherslu á að merking komi fram, eftir að kenndir hafa verið einstaka bókstafir og orð, þar sem ekki er litið til fyrri þekkingar eða reynslu lesara (Rósa Eggertsdóttir, 2008, bls. 8-9; Vacca o.fl., 2006, bls. 25-28).

Hljóðaaðferð er skipt upp í tvö stig, stafhljóðastig og setningastig. Í stafhljóðastiginu er verið að vinna með hvern einstakan staf. Saga er sögð þar sem stafurinn kemur oft fyrir og reynt er að einangra hljóðið (framburðaræfingar). Þá er farið í að leita að orðum þar sem hljóðið/stafurinn kemur fyrir í, jafnframt þjálfast nemendur í framburði og læra ný orð. Kennslan fer fram í hóp og í framhaldinu er einstaklings- eða hópavinna. Þar vinna nemendur meira með hljóðið/stafinn, tengja við önnur hljóð og lesa smáorð. Um leið og nemendur hafa náð tókum á lestri smáorða er farið á næsta stig, setningastigið. Þar er unnið með orð og setningar í léttum texta þar sem tenging hljóðanna er aðalatriðið (Helga Magnúsdóttir, 1987, 95-101).

Leikur að læra

Kennsluaðferðin *Leikur að læra* leggur áherslu á að nemendur séu í forgrunni og þeir upplifi námsefni í gegnum hreyfingu og mismunandi skynfæri. Kristín Einarsdóttir, sem þróaði aðferðina, telur að hreyfing sé mannum eðlislæg og að öll skynhreyfireynsla auki varðveislu þekkingar (Leikur að læra, 2015a). Eitt af gildum aðferðarinnar er: *Kennum fag frekar en bók – kennum markmið frekar en blaðsíðu*. Hefur þessi aðferð verið í þróun frá árinu 2007 og er hugsuð fyrir börn á aldrinum 2 – 9 ára (Kristín Einarsdóttir, 2015).

Aðferðin leggur áherslu á að nám er ekki úr einni bók, einu spili eða einni námsgrein heldur læra nemendur í gegnum leik og hreyfingu á skemmtilegan og líflegan hátt. Leikurinn hefur ákveðið markmið og kennarinn er virkur þátttakandi með því að stjórna, leiðbeina og spyrja nemendur spurninga. Sá efniviður, sem unnið er með hverju sinni, samsvarar því markmiði sem lagt er upp með í hverri kennslustund (Leikur að læra, 2015b).

Leikur að læra tekur á sömu þáttum og aðrar aðferðir, einungis á ólíkan hátt. Áhersla aðferðarinnar er að hún sé einstaklingsmiðuð, auki hreyfingu nemenda,

sé hægt að nota jafn auðveldlega úti sem inni, dragi úr vinnu þar sem hver og einn er með sitt verkefni við sitt borð, hún auki félagsfærni og styrki auk þess félagsleg tengsl nemenda (Leikur að læra, 2015c).

Orð af orði

Kennsluaðferðin *Orð af orði* hefur það markmið að efla orðaforða og lesskilning nemenda ásamt því að kenna nemendum árangursríkar námsaðferðir. Kennsluaðferðin byggir á því að efla orðaforða nemenda og málumhverfi þeirra. Námið byggist á því að greina í sundur texta, rýna í merkingu orða og hugtaka, læra að finna aðalatriði texta og kortleggja þau. Orð eru greind í orðhluta en þekking á orðhlutum orða, þ.e. úr hverju orðin eru búin til, eykur orðaforða, réttritun og málvitund. Lokaafurð er svo endurbirting textans í ýmsu formi.

Kennarar vinna með þær aðferðir sem henta þeirri grein sem þeir kenna og hæfa námsefni hverju sinni. Markmiðið er að nemendum verði námsaðferðirnar tamar og þeir noti þær sjálfstætt í sínu námi.

Orð af orði inniheldur fjölbreyttar aðferðir til að vinna með orð og texta og hefst hún strax í 1. bekk. Bætt er jafnt og þétt ofan á þekkingu nemenda á hverri aðferð fyrir sig í takt við framvindu náms (Guðmundur Engilbertsson, 2013).

Gagnvirkur lestur

Meginmarkmið gagnvirks lesturs er að auka lesskilning nemenda. Aðferðin samanstendur af fjórum meginþáttum sem eru

- að taka saman meginatriði efnisins.
- að spyrja spurninga um hugmyndir og efni textans.

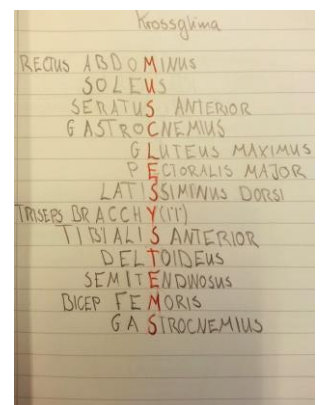
- að leita skýringa þegar skilning brestur eða eitthvað er óljóst.
- að spá fyrir um framhald texta.

Kennari notar stigskiptan stuðning (e. scaffolding) við að kenna nemendum þessa aðferð, þ.e. kennarinn byrjar á því að nota aðferðir gagnvirkis lesturs í kennslu og kennir nemendum að beita aðferðinni. Nemendur læra því að nota aðferðina smám saman og er lokamarkmiðið að þeir geti beitt henni án stuðnings kennara. Nemendum er ætlað að læra að taka saman meginatriði texta, einnig að geta spurt fjölbreyttra spurninga um efni hans. Tilgangur þess að spyrja spurninga er að athuga hvort lesari hafi skilið efnið og geti dregið fram aðalatriðin. Mikilvægt er að nemendur læri að leita upplýsinga um orð eða hugtök sem þeir skilja ekki. Að lokum eiga nemendur að spá fyrir um hvað gerist næst, þeir þurfa því að rifja upp það sem þeir þegar vita og átta sig á framvindu textans.

Þessi aðferð er talin auka skilning, gera nemendur sjálfstæðari í lestri sínum og færari í að fást við flóknara lesefni (Anna Guðmundsdóttir, 2007, bls. 7).

Krossglíma

Nemendur vinna með lykilorð úr texta og finna orð sem passa inn í lykilorðið út frá efni textans. Markmiðið er að þeir læri að finna aðalatriði og geti nýtt þessa aðferð við glósugerð. Lokaafurð er endurbirting í samfelldu máli, endurritun eða endursögn.

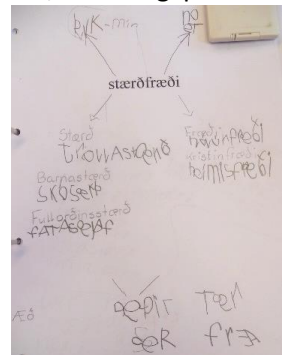
KVL aðferðin

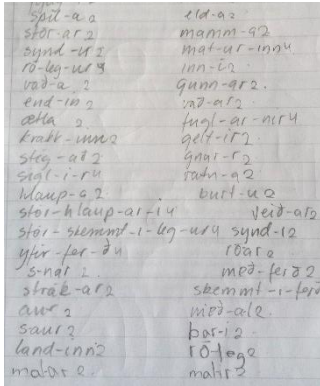
Nemendur greina í sundur hvað þeir **kunna** (skrá forþekkingu sína) og hvað þeir **vilja** vita áður en umfjöllun um efni hefst. Í lok vinnu greina nemendur það sem þeir hafa **lært** nýtt. Aðferðin hentar vel til að halda utan um nám nemenda og koma til móts við getu og áhugasvið hvers og eins.

Orð dagsins

Orð dagsins er aðferð sem felur í sér greiningu á merkingu orða, samhengi þeirra og frekari sundurgreiningu. Kennari getur tekið fyrir orð sem kemur fyrir í námsefninu eða orð sem hann vill kenna nemendum. Fjallað er um orðið, merkingu þess, beygingar- og setningarleg einkenni. Fundin eru samheiti orðsins, ef til eru, og nemendur búa til ný orð úr orðinu. Kennari getur unnið með orðið á margvíslegan hátt og er það undir honum sjálfum komið hversu ítarleg sú vinna er.

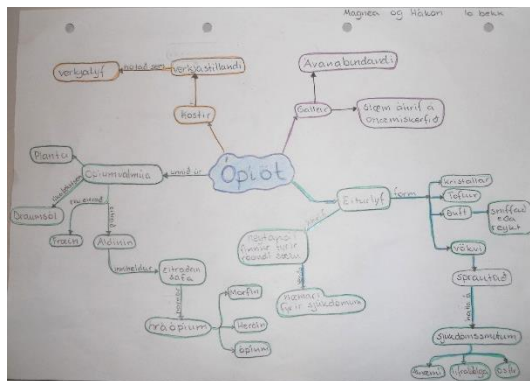
Orðhlutavinna

Nemendur vinna með orð og orðhluta þeirra og markmiðið er að þeir átti sig á hvernig orðið skiptist í orðhluta og hvað þeir nefnast. Þekking á orðhlutum eykur tilfinningu nemenda fyrir stafsetningu, eykur orðaforða þeirra og eflir málskilning.

Hugræn kortagerð

Nemendur vinna með ákveðið hugtak eða viðfangsefni og aðalatriði tengd því og skoða innbyrðis tengsl þeirra. Nemendur vinna þannig með námsefnið á rökréttan og myndrænan hátt. Hin sýnilega framsetning er mikilvæg vegna þess að nemendur geta séð hvernig hugmyndir tengjast innbyrðis og mynda heild. Hugræn kortagerð er gott tæki fyrir kennara til að kanna og vinna með skilning nemenda á námsefni, dýpka hann og leiðrétta misskilning sem upp kemur. Kortin sýna glögg þekkingu nemenda og kortagerðin sjálf er námsferli. Mikið nám fer fram þegar nemandi kemur hugsunum sínum fram á myndrænan hátt.

Yndislestur

Nemendur velja sér bækur eða annað efni til að lesa jafnt í skólanum og heima, allt eftir aldri og getu þeirra. Mikilvægt er að upplifun nemenda af yndislestri sé jákvæð. Nýta má hljóðbækur og ýmsar aðferðir samlesturs ef nemendur kjósa og unnt er að koma því við.

Í yndislestri þurfa nokkrar forsendur að vera til staðar.

Nemandi þarf að:

- finna sér lesefni við hæfi.
- hafa gott aðgengi að fjölbreyttu efni til lestrar.
- hafa tíma til að lesa og ígrunda.
- hafa tækifæri til umræðna um efnið.

PALS og K-PALS

PALS

PALS (e. *Peer Assisted Learning Strategies*) eða *Pör að læra saman* er aðferð sem kennari getur notað til að þjálfa alla nemendur samtímis í lestri með jafningjamiðaðri nálgun. Nemendur vinna saman í pörum og aðstoða hvern annan við að bæta lesturinn.

PALS byggir á eftirfarandi þáttum:

- Allir nemendur paraðir saman þannig að leshraði nemenda er skoðaður og hvert par samanstendur af nemanda með mikinn leshraða og nemanda með lítinn leshraða.
- Nemendur fá þjálfun í að hvetja, leiðrétta og veita endurgjöf.
- Samræða milli nemenda í hverju pari og endurgjöf.
- Nemendur skiptast á hlutverkum, lesari og þjálfari, þar sem þjálfari leiðrættir og hvetur lesara í að lesa rétt.
- Paralestur, endursögn, draga saman efnisgreinar og forspá eru leiðir sem nemendur eru þjálfaðir í að vinna eftir (McMaster o.fl., 2006, bls. 8-9).

K-PALS

K-PALS (e. *kindergarten PALS*) er ætlað fyrir byrjendur í lestri:

- Nemendur vinna saman í pörum og er parað eftir því hvernig nemendur koma út í stafakönnun og raðað frá þeim sterkasta til hins lakasta.
- Unnið er með hljóðgreiningu með hljóðaleikjum til að efla hljóðavitund nemenda.
- Unnið með umskráningu bókstafa í máhljóð með fjórum verkefnum þar sem unnið er með ákveðinn þátt umskráningar hverju sinni.
- Lestur stuttra texta og orða sem tengist þeim máhljóðum sem unnið er með.
- Nemendur skiptast á hlutverkum, þjálfari og leikmaður þar sem þjálfari er getumeiri (Mathes og Babyak, 2001, bls. 29-30).

Báðar þessar aðferðir, Pals og K-Pals, leitast við að skapa aðstæður þar sem nemendur keppast við að lesa hratt og rétt.

Lestrartengd verkefni

Framsagnarkeppni grunnskólanna í Húnavatnsþingi

Ár hvert tekur 7. bekkur grunnskólanna í Húnavatnsþingi þátt í framsagnarkeppni sem tileinkuð er Grími Gíslasyni frá Saurbæ í Vatnsdal. Formlegur undirbúningur fyrir keppnina hefst á Degi íslenskrar tungu, 16. nóvember.

Lestrarömmur og - afar

Lestrarömmur og -afar hitta nemendur í 1. – 7. bekk u.þ.b. 2x í viku. Nemendur lesa fyrir þau og fá kvittun fyrir. „Ömmurnar/afarnir“ gefa sér tíma til að spyrja spurninga úr textanum, ræða um orð og orðatiltæki og um myndir sem fylgja.

Lestrarsprettur

Lestrarsprettur er átak í heimalestri fyrir 1. – 4. bekk, samið af Elvu Ólafsdóttur. *Lestrarsprettur* eru fjögur hefti, hvert hefti fer heim á mánudegi og á að vinna í því alla virka daga og er því skilað á mánudeginum viku seinna. Verkefnin eru stutt og fjölbreytt og er ætlast til að þau séu unnin á þeim dögum sem mælt er með í heftinu. Verkefnin geta komið í staðinn fyrir venjubundinn heimalestur. Lestrarsprettur hefur verið nýttur í Höfðaskóla og Grunnskóla Húnaþings vestra.

Lesið á aðventu

Í Grunnskóla Húnaþings vestra hefur skapast sú hefð síðustu vikuna fyrir jólafrí að fá nemendur úr 10. bekk eða einstaklinga úr sveitarfélaginu til að lesa upphátt fyrir nemendur í 1. – 4. bekk. Nemendur 10. bekkjar og kennari þeirra velja saman jólasögur til að lesa. Reynt er að hafa stundina sem hátíðlegasta, kveikt á kertum og jólaskraut dregið fram.

Fágæti og furðuverk

Verkefnið *Fágæti og furðuverk*, sem unnið hefur verið með í Höfðaskóla, snýst um að efla læsi barna. Erlendar rannsóknir hafa sýnt að Fágæti og furðuverk er vel til þess fallið að efla áhuga nemenda og færni í lestri, einkum drengja. Í verkefninu fær hver nemandi poka sem inniheldur efni í tengslum við ákveðið þema, það getur m.a. verið um matreiðslu, bíla, fótbolta, Star wars og sjómenn. Í Höfðaskóla hefur verið útbúið efni í 37 poka, svo allir ættu að finna eitthvað við sitt hæfi. Nemendur fá að velja sér einn poka á viku í fjórar vikur, samtals fjögur verkefni. Lögð er áhersla á að nemendur vinni þetta heima með föður eða öðrum karlkyns ættingja sem skapar þannig jákvæða lestrarfyrirmynd.

Skemmtanir

Í skólunum eru haldnar skemmtanir þar sem nemendur sjá um skemmtiatriði fyrir áhorfendur. Þátttaka í þessum skemmtunum þjálfar nemendur í framsögn, læsi og sköpun, hver á sinn hátt, ásamt því að efla samskipti og félagslega færni.

Skipulag lestrar heima og í skóla

Lestur í 1. bekk

- **Heimalestur:** Eftir að nemendur hafa fengið lestrarbók lesa þeir heima upphátt fimm daga vikunnar og foreldrar kvitta fyrir. Texti endurlesinn eftir þörfum. Foreldrar hvattir til að lesa fyrir börn sín.
- **Lestur í skóla:** Nemendur eru í markvissri lestrarþjálfun allan 1. bekk. Alla daga er ýmiss konar lestrarþjálfun með það markmið að leggja inn stafi og þjálfastur. Þegar nemendur hafa fengið lestrarbók lesa þeir upphátt og sá sem hlustar kvittar fyrir.
- **Utanumhald:** Umsjónarkennari hefur frumkvæði að og heldur utan um lestur nemenda.
- **Eftirfylgni:** Umsjónarkennari hvetur til og fylgist með að lestrarþjálfun sé sinnt. Umsjónarkennari er í sambandi við heimili, t.d. varðandi góð ráð og stuðning við foreldra.

Góð ráð til að hafa sýnileg fyrir þá sem hlusta:

- Hlusta eftir framburði.
- Stoppa nemanda ef rangt er lesið.
- Ræða orð, hugtök og innihald.
- Spyrja spurninga úr textanum.
- Spyrja spurninga þar sem nemendur þurfa að draga ályktanir.
- Hvetja og hrósa.
- Ráðleggja með val á lestrarbókum.

Lestur í 2. – 7. bekk

- **Heimalestur:** Allir nemendur lesa heima upphátt fimm daga vikunnar og foreldrar kvitta fyrir. Foreldrar hvattir til að lesa fyrir börn sín og hvetji þau jafnframt til lesturs.
- **Lestur í skóla:** Alla daga er ýmiss konar lestrarþjálfun með það markmið að auka lestrarfærni nemenda. Þeir nemendur sem eru undir 1. viðmiði Menntamálastofnunar fá aukna þjálfun í skóla.
- **Utanhald:** Umsjónarkennari hefur frumkvæði að og heldur utan um lestur nemenda.
- **Eftirfylgni:** Umsjónarkennari hvetur til og fylgist með að lestrarþjálfun sé sinnt. Umsjónarkennari er í sambandi við heimili, t.d. varðandi góð ráð og stuðning við foreldra.

Góð ráð til að hafa sýnileg fyrir þá sem hlusta:

- Hlusta eftir framburði.
- Stoppa nemanda ef rangt er lesið.
- Ræða orð, hugtök og innihald.
- Spyrja spurninga úr textanum.
- Spyrja spurninga þar sem nemendur þurfa að draga ályktanir.
- Hvetja og hrósa.
- Ráðleggja með val á lestrarbókum.
- Finna 3-5 orð úr lesnum texta sem nemendur æfa sig í að stafsetja.

Lestur í 8. – 10. bekk

- **Heimalestur:** Allir nemendur hvattir til að sinna eigin lestrarþjálfun. Nemendur hvattir til að finna sér lesefni sem höfðar til þeirra, hvort sem það er í bókum eða á annars konar formi.
- **Lestur í skóla:** Alla daga er ýmiss konar lestrarþjálfun með það markmið að auka lestrarfærni nemenda. Þeir nemendur sem eru undir 1. viðmiði Menntamálastofnunar fá aukna þjálfun í skóla.
- **Utanhald:** Umsjónarkennari hefur frumkvæði að og heldur utan um lestur nemenda.
- **Eftirfylgni:** Umsjónarkennari hvetur til og fylgist með að lestrarþjálfun sé sinnt. Umsjónarkennari er í sambandi við heimili, t.d. varðandi góð ráð og stuðning við foreldra.

Góð ráð til að hafa sýnileg fyrir þá sem hlusta:

- Hlusta eftir framburði.
- Stoppa nemanda ef rangt er lesið.
- Ræða orð, hugtök og innihald.
- Spyrja spurninga úr textanum.
- Spyrja spurninga þar sem nemendur þurfa að draga ályktanir.
- Hvetja og hrósa.
- Ráðleggja með val á lestrarbókum.

Námsmat

Í Aðalnámskrá kemur skýrt fram hvert markmið námsmats er. Í forgrunni er það nemendum til leiðbeiningar um námið og hvernig þeir geta náð markmiðum þess. Einnig er það til upplýsingar um gengi nemenda fyrir aðstandendur, kennara og skólayfirvöld. Námsmatið er nýtt til að skipuleggja frekara nám og meta hverjir þurfa sérstaka aðstoð. Það á að vera hvatning og örvun til nemenda (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013, bls. 56).

Lögð er áhersla á fjölbreytni í námsmati og það sé áreiðanlegt, óhlutdrægt, heiðarlegt og sanngjarnt. Námsmat þarf að meta alla þætti námsins, þekkingu nemandans, leikni og hæfni (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013, bls. 52-57).

Orðarún

Lesskilningsprófið *Orðarún* er ætlað nemendum í 3.- 8. bekk og eru tvö próf fyrir hvern árgang. Orðarún kannar hversu vel nemendur skilja meginefni texta, átta sig á staðreyndum, geti lesið milli lína og dregið þannig ályktanir út frá efninu.

Lesferill

Lesferill er matstæki frá Menntamálastofnun sem metur einn af grunnþáttum læsis, -lesfimi. Grunnprófin eru svokölluð lesfimiþróf sem mæla leshraða nemandans. Síðan eru það svonefnd hliðarpróf, sem meta þætti sem allir tengjast eða hafa áhrif á lestartæknina; próf í sjónrænum orðaforða, próf í orðleysulestri og nefnuhraðapróf. Auk þessara fjögurra prófa er *Lesferill-Lesskimun fyrir 1. bekk*, sem metur:

- málskilning og orðaforða.
- bókstafa- og hljóðaþekkingu.

- hljóðkerfis- og hljóðavitund.

Lesferill-Lesskimun fyrir 1. bekk kannar hversu vel nemendur eru undirbúnir til að takast á við lestrarnám. Niðurstöður gefa vísbendingar um styrkleika og veikleika nemenda og spá fyrir um þá sem gætu lent í erfiðleikum með lestrarnám, vegna vanda við umskráningu og/eða lesskilning.

Lesfimiviðmið Menntamálastofnunar

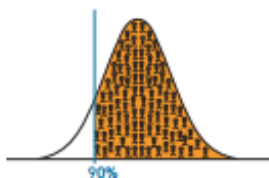
Menntamálastofnun hefur gefið út lesfimiviðmið fyrir 1. - 10. bekk grunnskóla. Viðmiðin eiga að endurspeglar námskröfur til nemenda og hvernig lestrarfærni þeirra eykst frá einum bekk til annars. Eftirfarandi texti og töflur eru úr *Lesfimiviðmiðum Menntamálastofnunar* (Menntamálastofnun, e.d.).

Lesfimi

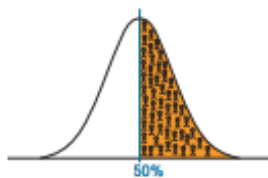
Lesfimi er samsett færni sem felst í leshraða, lestrarnákvæmni, áherslum og hrynjandi í lestri. Fjölmargar rannsóknir sýna að sterk tengsl eru milli lesfimi og lesskilnings og með því að bæta lesfimi nemenda eflist jafnframt lesskilningur.

Lesfimiviðmið

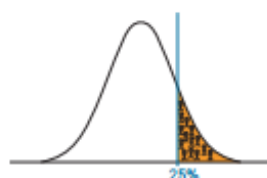
Lesfimiviðmið eru sett þannig fram að þau sýna stíganda í færni nemenda frá einum bekk til annars. Þetta eru almenn viðmið fyrir nemendur í hverjum árgangi sem endurspeglar þær kröfur sem þeir þurfa að mæta á næstu stigum náms. Lesfimi er mæld sem rétt lesin orð á mínútu. Lesfimiviðmiðin byggja á stöðlunarfyrlögn lesfimiprófa sem náði til 5.500 nemenda og fór fram skólaárið 2015- 2016.

• **Viðmið 1:** Stefnt er að því að 90% nemenda nái viðmiðinu.

• **Viðmið 2:** Stefnt er að því að 50% nemenda nái viðmiðinu.

• **Viðmið 3:** Stefnt er að því að 25% nemenda nái viðmiðinu.

Orð á mínútu

Maíviðmið fyrir lesfimiþróf Lesferils – fjöldi rétt lesinna orða á mínútu.

Aldur nemenda	90% viðmið	50% viðmið	25% viðmið
1. bekkur	20	55	75
2. bekkur	40	85	100
3. bekkur	55	100	120
4. bekkur	80	120	145
5. bekkur	90	140	160
6. bekkur	105	155	175
7. bekkur	120	165	190
8. bekkur	130	180	210
9. bekkur	140	180	210
10. bekkur	145	180	210

Hliðarþróf

Hliðarþróf Menntamálastofnunar eru til þess ætluð að finna þá nemendur sem glíma við lestrarvanda. Þrófin eru lögð fyrir á sama tíma og lesfimiþrófin.

Hliðarþrófin skiptast í orðleysulestur og sjónrænan orðaforða.

Viðmiðunarregla Menntamálastofnunnar er að þeir nemendur sem eru undir og rétt yfir viðmiði 1 á lesfimiþrófi taki hliðarþróf til að leita að skýringu á slakri lestrarfærni.

Hliðarprófin eiga við alla nemendur á grunnskólastigi og geta kennarar lagt prófin fyrir ef þeim þykir ástæða til. Þó þurfa þeir nemendur sem hafa fyrirbyggjandi greiningu á lestrarvanda ekki að taka hliðarprófin.

Gott er að leggja prófin fyrir þegar nýir nemendur koma í skólann eða ef þörf er á nýjum upplýsingum varðandi lestrargetu nemenda í kjölfar íhlutunar.

Markmiðssetning

Nemendur fá þjálfun í að setja sér raunhæf markmið í lestri í samvinnu við heimili og skóla (Menntamálastofnun, 2020). Það getur verið hvetjandi fyrir nemendur að setja sér markmið í lestri. Með því að setja sér markmið eykst ábyrgð nemanda á eigin námi og stefnan tekin í lestarþjálfuninni.

Mikilvægt er að foreldrar styðji við börn sín með hvatningu og aðstoði þau við að ná settu marki í lestri.

Markmiðssetning getur falið í sér að:

- bæta leshraða.
- bæta nákvæmni við lestur.
- bæta lestrarlag.
- efla sjónrænan orðaforða.
- lesa heima/ lesa meira á hverjum degi.
- kynnast fjölbreyttu lesefni.
- æfa hljóðlestur.
- æfa upplestur og framsögn.

Þegar markmið er ákveðið er gott að gera samning af einhvers konar tagi. Margar hugmyndir eru til en mikilvægt er að samningur sé í samræmi við aldur og þroska nemenda. Kennari gefur nemendum endurgjöf og hvetur hann áfram á meðan samningurinn er í gildi.

Á [Læsisvefnum](#) eru tillögur um samninga sem hægt er að nota.

Eftirfarandi tafla sýnir þau próf og skimanir sem skólarnir leggja fyrir nemendur í 1. - 10. bekk. Nánari útfærsla er í höndum hvers skóla en á ábyrgð skólastjórnenda.

<i>Bekkur</i>	<i>Matstæki</i>	<i>Tímasetning</i>	<i>Ábyrgð</i>
1. bekkur	Lesferill Lesferill-lesskimun fyrir 1. bekk	September – janúar – maí Október	Umsjónarkennari Umsjónarkennari
2. bekkur	Lesferill	September – janúar – maí	Umsjónarkennari
3. bekkur	Orðarún, 3. bekkur Lesferill	Haustönn, próf 1 Vorönn, próf 2 September – janúar – maí	Umsjónarkennari Umsjónarkennari Umsjónarkennari
4. bekkur	Orðarún, 4. bekkur	Haustönn, próf 1 Vorönn, próf 2	Umsjónarkennari

	Lesferill	September - janúar – maí	Umsjónarkennari
	Orðalykill	Október – mars	Umsjónarkennari
5. bekkur	Orðarún, 5. bekkur	Haustönn, próf 1	Umsjónarkennari
		Vorönn, próf 2	Umsjónarkennari
	Lesferill	September – janúar – maí	Umsjónarkennari
6. bekkur	Orðarún, 6. bekkur	Haustönn, próf 1	Umsjónarkennari
		Vorönn, próf 2	Umsjónarkennari
	Lesferill	September – janúar – maí	Umsjónarkennari
	Orðalykill	Október – mars	Umsjónarkennari
7. bekkur	Orðarún, 7. bekkur	Haustönn, próf 1	Umsjónarkennari
		Vorönn, próf 2	Umsjónarkennari
	Lesferill	September – janúar – maí	Umsjónarkennari

8. bekkur	Orðarún, 8. bekkur Lesferill Orðalykill	Haustönn, próf 1 Vorönn, próf 2 September – janúar – maí Október – mars	Umsjónarkennari Umsjónarkennari Umsjónarkennari Umsjónarkennari
9. bekkur	Orðarún, 8. bekkur Lesferill	Haustönn, próf 1 Vorönn, próf 2 September – janúar – maí	Umsjónarkennari Umsjónarkennari Umsjónarkennari
10. bekkur	Orðarún, 8. bekkur Lesferill Orðalykill	Haustönn, próf 1 Vorönn, próf 2 September – janúar – maí Október – mars	Umsjónarkennari Umsjónarkennari Umsjónarkennari Umsjónarkennari

Greiningar og inngrip

Lesferilsprófin eru lögð fyrir reglulega í öllum bekkjardeildum þar sem fylgst er með því hvort nemendur taki eðlilegum framförum í máli og læsi. Markmiðið er skoða hvort bregðast þurfi á einn eða annan hátt við árangri nemenda. Nemendur sem ekki ná fyrsta viðmiði lesfimiprófs þrátt fyrir markvissa þjálfun í lestri heima og í skóla fara í frekari greiningu.

Helstu greiningartæki sem notuð eru:

TOLD 2P og TOLD 2I- málþroskapróf:

- Lagt fyrir einstaka nemendur sem grunur leikur á að séu með frávík í málþroska. Lagt fyrir af sérkennara eða talmeinafræðingi.
- Ef grunur leikur á verulegu fráviki í málþroska á að vísa nemanda til talmeinafræðings.

LOGOS, lestrargreiningartæki:

- Lagt fyrir einstaka nemendur í 3. bekk - 10. bekk ef grunur leikur á lesblindu (dyslexíu) eða öðrum lestrarerfiðleikum. Lagt fyrir af sérkennara.

Matslisti Gerd Strand

- *Gerd Strand* er huglægur matslisti sem tekur á flestum færni- og getuþáttum sem hafa áhrif á gengi nemenda í grunnskólanámi og gefur vísbendingar um frávík og hvort þörf sé á frekari athugun. Listinn er byggður upp með sjö ára „meðalnemanda“ í huga. Listinn metur málþroska, eftirtekt/einbeitingu, fljótfærni/hvatvísi, virkni, samskipti, fín- og grófhreyfingar, sértæka erfiðleika, tilfinningar og líðan sem og almennan skilning og þekkingu.

Íslenski máhljóðamælirinn

- Íslenski máhljóðamælirinn er skimunartæki til að skima og forprófa framburð íslensku máhljóðanna og meta skiljanleika tals barna á leik- og grunnskólastigi (Lærum og leikum, 2013). Við skimun kemur fram hvaða máhljóð þarfnast þjálfunnar til að leiðrétta framburð og auka hljóðvitund.

Skipulag sérkennslu

Sérkennsla er ákveðinn stuðningur sem skólinn veitir nemendum sem eiga við námserfiðleika að stríða. Meginmarkmið er að mæta sem best þörfum hvers einstaklings og stuðla að framförum í námi. Stuðningurinn stendur yfir í mislangan tíma eftir þörfum. Sérkennslan er í stöðugri endurskoðun. Leitast er við að finna bestu leiðina fyrir hvern nemanda og er tekið mið af getu hans og þroska. Stuðst er við ábendingar kennara og greiningar sem gerðar eru af sérkennara eða öðrum sérfræðingum. Lögð er áhersla á góða samvinnu innan skólans, við heimilin og skólajónustu. Skólarnir leggja ríka áherslu á að nemendur séu sem mest í sínum bekk og séu fullgildir þátttakendur þar og fái viðfangsefni við hæfi.

Greinist nemandi með lestrarerfiðleika fer í gang ferli þar sem skoðaðir eru veikir og sterkir þættir og unnið út frá því. Sérkennari og umsjónarkennari gera áætlun um hvernig bregðast skuli við og meta þörf á stuðningi og úrræðum. Greinist nemandi með lesblindu (dyslexíu) fær hann eftirfarandi ef þörf er á:

- Aðgang að hljóðbókasafni og öðru hljóðefni.
- Aðgang að talgervli.
- Aðlagað námsefni.
- Aðgang að hjálpargögnum.
- Aukna aðstoð í prófum, svo sem munnleg próf og/eða ritara.

- Aðlagaðar prófaðstæður.
- Lengdan tíma í prófum og verkefnum.

Nemendur með íslensku sem annað tungumál

Þegar nemendur með annað móðurmál en íslensku koma í skólann er upplýsinga aflað um þá, s.s. fyrri skólagöngu og námsstöðu og þær nýttar ef gera þarf einstaklingsáætlun. [Stöðumat fyrir erlenda nemendur](#) frá Menntamálastofnun (e.d.) er meðal annars nýtt til að undirbúa og aðlaga kennslu nýrra nemenda.

Læsisstengt námsefni er aðlagað að þörfum nemenda. Lögð er áhersla á daglegan lestur á íslensku í skólanum þar sem unnið er með orðaforða, málskilning, málnotkun, lesskilning og talmál. Markmiðið er að nemendur geti unnið sem mest inn í sínum námshóp og fái þannig þjálfun í töluðu máli. Stuðningur við þá getur m.a. verið einstaklingsmiðuð íslenskukennsla í lengri eða skemmri tíma en felst að mestu í því að kenna þeim hagnýtan orðaforða og efla hugtakaskilning í gegnum efnistösk hvernar námsgreinar.

Námsmat er aðlagað að færni þeirra í íslensku þannig að þekking eða hæfni þeirra komi í ljós en ekki bara íslenskukunnátta. Foreldrar eru hvattir til að kenna börnum sínum að lesa á eigin móðurmáli og þjálfasturinn. Lögð er áhersla á góða líðan nemandans og samvinnu allra sem að honum koma.

Heimildaskrá

Anna Guðmundsdóttir. (2007). *Lesið til skilnings. Kennarahandbók í gagnvirkum lestri*. Námsgagnastofnun.

Ásthildur Snorradóttir og Sigurlaug Jónsdóttir. (2000). Mál – lestur. Í Heimir Pálsson (ritstjóri), *Lestrarbókin okkar* (bls. 39-50). Rannsóknarstofnun Kennaraháskóla Íslands.

Brown, A. (2001). *Developing language and literacy 3-8* (2. útgáfa). Sage Publications.

Eurydice. (2011). *Teaching reading in Europe: Contexts, policies and practices*. Brussels: European Commission. Sótt 25. júní 2015 af http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/13_0EN.pdf

Guðmundur Engilbertsson. (2013). *Orð af orði*. Sótt 16. apríl 2016 af <http://hagurbal.weebly.com>

Harrison, C. (2004). *Understanding reading development*. Sage.

Helga Magnúsdóttir. (1987). Hljóðaaðferðin. Í Indriði Gíslason og Guðmundur B. Kristmundsson (ritstjórar). *Lestur – mál. Ritröð Kennaraháskóla Ísland og Iðunnar* (95-101). Iðunn.

Kristín Einarsdóttir. (2015). *Hvernig þróaðist leikur að læra?* Sótt 20. júní 2015 af <http://www.leikuradlaera.is/index.php/um-okkur/hvernig-throadhist-leikur-adh-laera>

Leikur að læra. (2015a). *Fræðin*. Sótt 20. júní 2015 af <http://www.leikuradlaera.is/index.php/hvadh-er-leikur-adh-laera/fraedhin>

Leikur að læra. (2015b). *Hvað er leikur að læra?* Sótt 20. júní 2015 af <http://www.leikuradlaera.is/index.php/hvadh-er-leikur-adh-laera/hvadh-er-leikur-adh-laera>

Leikur að læra. (2015c). *Af hverju leikur að læra?* Sótt 20. júní 2015 af <http://www.leikuradlaera.is/index.php/hvadh-er-leikur-adh-laera/af-hverju-leikur-adh-laera>

Lærum og leikum. (2013). *Íslenski máhljóðamælirinn*. Sótt af <https://laerumogleikum.is/flokkar/islenski-malhljodamaelirinn/>

Lög um grunnskóla. (2008). Sótt 23. júlí 2016 af <http://www.althingi.is/lagas/nuna/2008091.html>

Mathes, P. G. og Babyak, A. E. (2001). The effects of peer-assisted literacy strategies for first-grade readers. With and without additional mini-skills lessons. *Learning disabilities research & practice* 16(1), 28-44. Sótt 20. júní 2015 af <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/0938-8982.00004/abstract>

McMaster, K. L., Fuchs, D. og Fuchs L. S. (2006). Research on peer-assisted learning strategies: The promise and limitations of peer-mediated instructions. *Reading and Writing Quarterly* 22, 5-25. Doi:10.1080/10573560500203491

Mennta- og menningarmálaráðuneyti. (2013). *Aðalnámskrá grunnskóla: Almennur hluti 2011: Greinasvið 2013*. Mennta- og menningarmálaráðuneyti.

Menntamálastofnun. (e.d.). *Lesfímiviðmiðmið Menntamálastofnunar*. Sótt 5. apríl 2017 af https://mms.is/sites/mms.is/files/lesfimividmid_mms.pdf

Menntamálastofnun. (2016). *Stöðumat fyrir erlenda nemendur*. Sótt 19. maí 2022 af <https://mms.is/stodumat-fyrir-erlenda-nemendur>

Menntamálastofnun. (2020). *Læsisvefurinn: Þjálfun og skráning*. Sótt 19. maí 2022 af https://laesisvefurinn.is/wp-content/uploads/2020/01/markmidssetn_2020.pdf

Menntamálaráðuneytið. (e.d.). *Nám til framtíðar*. Sótt 3. mars 2016 af <http://www.namtilframtidar.is>

Morrow, L.M. (2001). *Literacy development in the early years: Helping children read and write* (4.útgáfa). Allyn and Bacon.

National Reading Panel (NRP). (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implication for reading instructions*. National Institute of Child Health and Human Development.

Ontario Education. (2004). *Literacy for learning: The report of the expert panel on literacy in grades 4 to 6 in Ontario*. Sótt 25. júní 2015 af <http://www.edu.gov.on.ca/eng/document/reports/literacy/panel/literacy.pdf>

Perry, K. H. (2012). What is literacy? A critical overview of sociocultural perspectives. *Journal of Language and Literacy Education*, 8(1), 50-71. Sótt 25. júní 2015 af http://jolle.coe.uga.edu/wp-content/uploads/2012/06/What-is-Literacy_KPerry.pdf

Rósa Eggertsdóttir. (2008). *Byrjendalæsi. Lestrarfræði. Drög 2008*. Háskólinn á Akureyri.

Rósa Eggertsdóttir. (2009). Byrjendalæsi. Í Sylvía Guðmundsdóttir (ritstjóri), *Íslenska í 1. og 2. bekk: Handbók kennara: Lykill að andans auði* (bls. 35- 52). Námsgagnastofnun.

Reid, G. (2005). *Learning styles and inclusion*. London: Paul Chapman Publishing.

Rog, L. J. (2003). *Guided reading basics: Organizing, managing, and implementing a balanced literacy program in K-3*. Ontario: Pembroke Publishers.

Stefán Jökulsson. (2012). *Læsi – Grunnþáttur menntunar á öllum skólastigum*. Í Aldís Yngvadóttir og Sýlvía Guðmundsdóttir (ritstjórar ritraðar), *Ritröð um grunnþætti menntunar*. Mennta- og menningarmálaráðuneytið og Námsgagnastofnun.

Vacca, J. A. L., Vacca, R. T. og Gove, M. K. (2006). *Reading and learning to read*. (6. útgáfa). Allyn and Bacon.